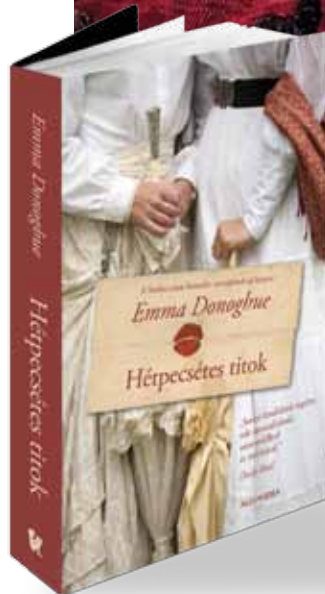

Válás a csipkés zsebkendők korában

Emma Donoghue: Hétpecsétes titok

A viktoriánus erkölcsök majdnem olyan abszurd szabályokat eredményeztek, mint a kora középkorban az egyházi előírások, amelyek szerint „van ideje az ölekezésnek, és van ideje az öleléstől való tartózkodásnak” is. Szigorú édesanyja már a gyerek Viktóriába belenevelte a szexuális kilengések elítélését; nem meglepő tehát, hogy a 19. század második felének Angliáját a szexuális elnyomás jellemezte. Botrányos volt minden, ami nem férj és feleség között történt, a gyermeknemzés szent céljából.

A Kanadában élő író, Emma Donoghue e képmutató kor áldozatait választja regénye témájául: hogyan teheti tönkre a szexualitás a 19. század közepén azt a nőt, aki nem hajlandó elfojtani saját vágyait. Donoghue választása elsőre talán kevésbé tetszik bombasztikusnak, mint a 2010-es Booker-díjra jelölt regénye, *A Szoba* témája, amelyet az amstetteni rém, Josef Fritzl két évvel korábban kirobant botránya ihletett. (A könyvben egy pszichopata elrabol egy nőt, akit tizenhét négyzetméteren tart bezárva évekig, ezalatt teherbe ejti, majd az öt éves kislánynak és

anyjának sikerül megszöknünk.) Bár a *Hétpecsétes titok* nem a közelmúlt borzalmaiból merít, tárgya nem kevésbé terhelt. Ma is tapasztalható a megszokottól eltérő szexualitás vállalásából fakadó kiközösítés, megve-

456 oldal, 3699 Ft
Alexandra Kiadó

tés, máig értetlenséget válthat ki, ha egy nő kilép a konvencionális szerepéből. A téma időszerűségét jól mutatja, hogy a popkultúra is rendszeresen foglalkozik vele (pl. Oláh Ibolya *Baby* című száma).

A viktoriánus Angliában az ideális nő az anyaságban és gyermeknevelésben teljesedett ki, meleg otthont teremtett a család számára, minden cselekedete az önfeláldozást, tisztaságot és erényességet hirdette. A kor véleményvezérei – orvosok, tanárok, újságírók, írók – úgy tartották, a szenvedélytelenség formálhat ilyen tökéletes nőpéldányokat a kislányokból.

Azok, akik nem feleltek meg a normának, és unalmas, hideg, érzelmentes házasságukból egy szerető karjába menekültek, bukott nőknek számítottak. A *Hépecsétes titok* hőse, Helen Codrington nem akarja elfojtani szexualitását, így eljuttatja a lehetőségét annak, hogy anyagi feleség és anya legyen. Ebben az időben elég egyszer vétkezni, a közvélemény szemében nem sok különbség van az utcai szajha, a kitarított szerető vagy a házasságtörő asszony megítélésében.

Helen tehát végleg elveszik, vágyai beteljesüléséhez pedig felhasználja azt az embert, aki kitartó spánielként liheg utána: a csúnyácska kékharisnyát, a nőjogi harcost, Fido Faithfullt. Donoghue regénye alapján talán kissé nehéz elhinni, hogy ez a könnyen befolyásolható, megvezethető, olykor komikus, mint erős figura a brit nőmozgalom első hullámának vezető egyénisége lehetett. Helen elképesztő befolyása azonban nem előzmény nélküli, Fidót közös titkuk teszi alárendeltté. (Hasonló történetet ír meg Rakovszky Zsuzsa a *VS* című regényében, amelyben Helen és Fido kortársa, egy öntudatos lány küzd az őt erőszakosan formálni akaró normák ellen a dualizmus kori Magyarországon.)

Donoghue korabeli dokumentumokat felhasználó, komoly kutatáson alapuló tényregényének erőssége az atmoszférateremtés: a bírósági jeleneteket olvasva szinte úgy érezni, ott ülünk az 1864-es Codrington-per tárgyalásán. Az akkori cikkek, tudományos és nevelő célzatú tanulmányokból vett idézetek, epizódok, a pletykák (pl. a Dickens család válsága) megidézik a viktoriánus Anglia fojtó légkörét. Az író nő alapos gondtal, ugyanakkor követhetően, sőt élvezetesen írja le nemcsak a viktoriánus nappalikat, a társasági élet helyszíné-

◀ Sir Henry John Codrington admirális, Helen exférje

it, eseményeit, méregtől csöpögő eufemizmusát, de még a jogi környezetet is. Helen és Fido példája egymást árnyalva mutatja be, hogyan ítélte el a kor a bukott nőket: mert mindketten azzá válnak. Helen házasságtörő asszony; hűséges Fidója pedig a per furcsa fordulatai következtében elvetlennek, következtelennek látszik – és ha mindez nem volna elég, feltárt bizarr titkuk is megbélyegzi őket.

Udvariatlanság leleplezni egy izgalmas regény fordulatait. Egy 19. századi válóperről szóló tényregény esetében a misztikusságot

azonban nem a váratlan végkifejletnél kell keresni. Már a kezdetekkor borítékolható, hogy Helen a válás során elveszíti társadalmi rangját, vagyonát, nevét és gyermekeit, és az sem különös, hogy Fidót még a feminista barátok is elhagyják, arra hivatkozva, hogy a botrány, amelybe belekeveredett, árnyékot vet a „közös Ügyre”, a nők egyenjogúságáért folytatott harcra. A regény legizgalmasabb részei a korabeli válóper rekonstrukciójára tesznek kísérletet. Donoghue a jellemrajzokkal, a kíméletlen lelepleződséggel állomásainak érzékletes ábrázolásával éri el, hogy olvasója ne akarja letenni a könyvet. Helen gyűlöletes azért, amit a hiszékeny és jóindulatú Fidóval tesz, ahogy a férjét gyalázza, de tiszteletre méltó, amiért képes volt áldozni a boldogságáért, együttérzést vált ki, amikor öntudatoságáért kemény árat fizet és megszegyenítik a világ előtt.

A Codrington-per nemcsak azért érdekes, mert jogi szempontból úttörő volt (itt élt először a feleség a vizonvád lehetőségével), hanem azért is, mert kiderül belőle, hogy az elmérgesedő válóperek semmivel sem voltak elegánsabbak a csipkezebkendők korában. Donoghue jegyzetét is csatolt a regényhez, ebben írja, hogy a regény „anakronisztikusnak tűnő utalásai Bill Clinton botrányára, például a foltos ruha vagy az érvelés, mely szerint egy nő szexuális kapcsolatot létesíthet egy férfival, anélkül hogy a férfi szexuális kapcsolatot folytatna vele, mind elhangzottak a Codrington-tárgyaláson”. Bár a válás intézménye esélyt ad az újrakezdésre, résztvevői – ahogyan egy akkori újságcikk epésen megállapítja – „egy francia regény szintjénél is mélyebbre süllyednek”.

VARGA BETTI

Emma Donoghue 1969-ben született Dublinban. Az angol-francia szak elvégzése után Angliába költözött.

- 1997-ben Cambridge-ben doktorált angol irodalomból. 1998 óta Kanadában él élettársával, fiával és lányával.

- *A Szoba* című regénye 2011-ben jelent meg magyarul. A könyvet Booker- és Orange-díjra jelölték.